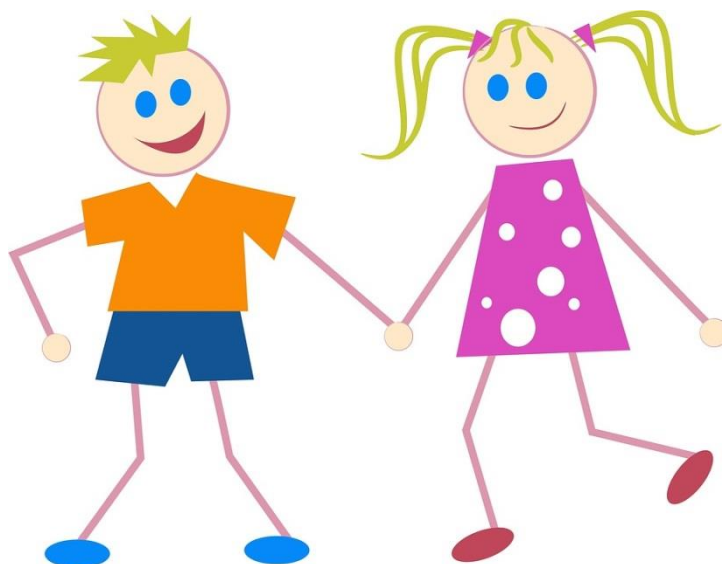

KAAVIN KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNI- TELMA 2017- 2020

Tämä varhaiskasvatussuunnitelma on osa Kaavin kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Sisällys

Sisällys.....	2
JOHDANTO	3
1. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ, TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT	5
1.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen Kaavilla	5
1.2 Yhteistyö eri toimintamuotojen kesken ja siirtymä käytännöt	7
1.3 Varhaiskasvatuksen tehtävä osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Kaavilla	8
1.4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperusta.....	9
1.5 Oppimiskäsitys.....	12
1.6 Laaja-alainen osaaminen.....	12
2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET KAAVILLA	13
2.1 Vanhempien osuus ja yhteistyö	14
2.2 Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa	15
3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI.....	16
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	17
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	18
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	19
4. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	20
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys.....	20
4.2 Pedagoginen dokumentointi	21
4.3 Monipuoliset työtavat	22
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	23
4.5 Oppimisen alueet.....	24
4.5.1 Kielten rikas maailma	25
4.5.2 Ilmaisun monet muodot	27
4.5.3 Minä ja meidän yhteisömme.....	29
4.5.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni	31
4.5.5 Kasvan, liikun ja kehityn	32
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	34
5. LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI	35
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	35
5.2 Yhteistyö lapsen huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	36
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa.....	37
5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana.....	38
5.5 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	39

JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain (36/1973) mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustalaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki (628/1998)26a § 1040/2014), on osa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Valtakunnallisen ohjauksen tarkoitus on luoda hyvät edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lapsen yksilöllisestä varhaiskasvatussuunnitelmasta.

Kaavin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu koko varhaiskasvatushenkilöstön toimesta huomioiden mahdollisuuksien mukaan hoidossa olevien lasten ja heidän huoltajiensa näkemykset. Vanhempien ja lasten näkemyksiä on selvitetty sekä kirjallisten että suullisten kyselyiden muodossa.

Sekä omassa kodissa työskentelevillä perhepäivähoitajilla, että päiväkodeissa sovelletaan asiakirjassa mainittuja asioita heidän työympäristöönsä niiltä osin, kuin se on mahdollista. Kaavin kunnan varhaiskasvatussuunnitelman on päivitetty osaksi Kaavin kunnan lasten -ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

Kaavin kunnan varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on turvata kunnassa asuville lapsiperheille yhdenvertaiset ja laadukkaat varhaiskasvatuspalvelut, lisätä henkilöstön ammatillista tietoisuutta ja vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksessa sekä tehdä näkyväksi moniammatillisen yhteistyön tärkeys. Varhaiskasvatuksen ydin on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toimiva kokonaisuus, joka toteutuu pienen lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvana kasvatuksellisenä vuorovaikutuksena ja monimuotoisena kanssakäymisenä.

Varhaiskasvatus on merkittävä osa lapsen elinpiiriin kuuluvia tilanteita ja tapahtumia. Varhaiskasvatus on vuorovaikutus- ja yhteistyöprosessi, jossa lapsi omaehtoisen, elämyksellisen ja kokemuksellisen toiminnan kautta vertaisryhmäkontaktien ja aikuisten tavoitteellisen ohjauksen avulla kasvaa aktiiviseksi, elämänmyönteiseksi, itseensä luottavaiseksi ihmiseksi. Toiminta koostuu varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta ja muusta varhaiskasvatustoiminnasta. Muuta varhaiskasvatustoimintaa ovat avoin varhaiskasvatustoiminta eri muotoineen sekä seurakuntien tai järjestöjen organisoima kerhotoiminta. Varhaiskasvatustoimintaa voi järjestää kunta, järjestöt tai yksityiset toimijat yhdessä ja erikseen.

Varhaiskasvatustilain antaa jokaiselle lapselle subjektiivisen oikeuden osallistua varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen järjestämisvastuu on ensisijaisesti kunnilla. Varhaiskasvatukseen kuuluvat hoito, kasvatus ja opetus. Lähtökohtana ovat lapsen ja perheen tarpeet ja tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

Varhaiskasvatus perustuu vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Varhaiskasvatushen-

kilöstö ja vanhemmat sitoutuvat tietoisesti toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Ensisijaisesti kasvatusoikeus ja -vastuu ovat vanhemmilla ja kodilla. Varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Varhaiskasvatussuunnitelma on tämän jatkumon kehittämisessä tärkeä osa. Kasvattajan tärkeimpiä tehtäviä on lapsen oppimisen ilon ja itsetunnon vaaliminen. Oppimisen perustana on hyvä sosiaalinen vuorovaikutus, keskustelu ja kuuntelu lapsen ja aikuisen välillä.

1. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ, TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa niin, että myös lapsen mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet otetaan toiminnan suunnittelussa huomioon. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista osallisuutta yhteiskunnassa.

1.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen Kaavilla

Kaavin kunta tarjoaa varhaiskasvatusta joko hoitajan kotona tapahtuvana hoitona tai päiväkotihoidona kirkonkylällä. Koulutien päiväkotijoukko sijaitsee koulukeskuksen läheisyydessä sijaitsevilla rivitaloissa. Kunnassa työskentelee päiväkotiryhmissä 3 lastentarhanopettajaa.

Pirpana:

2-6 -vuotiaiden ryhmä. Toiminnassa panostetaan kokonaisvaltaisesti kehittävään ja monipuoliseen toimintaan. Toiminnassa tärkeitä asioita ovat liikkuminen luonnossa, ulkoilu, viihtyvyys, sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ja ilo. Mahdollistamme ajan ja paikan erilaisille leikeille ja toiminnoille. Erityisen tuen tarvisijoita tuetaan yksilöllisesti osallistumisessa. Ryhmässä hoivaa tarjoaa neljä kasvattajaa.

Pikku-Pirpana:

0-3 -vuotiaiden ryhmä. Pikku-Pirpanassa kaksi lapsiryhmää, Lilliputit ja Tiitiäiset. Toimintaan kuuluu hoidon – ja huolenpidon lisäksi ikätason mukainen virikkeellinen toiminta. Syliä ja turvaa tarjoaa neljä kasvattajaa.

Vekkuli:

Pääsääntöisesti 2-6 -vuotiaiden vuorohoitopäiväkoti. Vuorohoidon vuoksi ryhmässä myös 0-6 -vuotiaita. Ryhmässä järjestetään koko kunnan vuorohoito, jota tarjotaan vanhempien työn tai opiskelun takia. Ryhmäkoko vaihtelee päivittäin. Ohjatun toiminnan pääpaino on arkipäivisin. Ryhmässä hoitoa tarjoaa neljä kasvattajaa.

Vintiö:

5-6-vuotiaiden lasten ryhmä ja pääsääntöisesti esioppilaiden aamu- ja iltapäivän hoitopaikka. Vintiössä kaksi lapsiryhmää, eskarit ja viskarit. Ryhmässä toimii neljä kasvattajaa. Toiminnassamme pidämme tärkeänä lapsen yksilöllisyyden huomioimista, pienryhmätoimintaa, osallisuuden vahvistamista ja sosiaalisten- ja ryhmätyötaitojen harjaannuttamista. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi omana itsenään. Haluamme tarjota elämyksiä, oivalluksia ja oppimisen iloa tutkimisen ja leikin kautta.

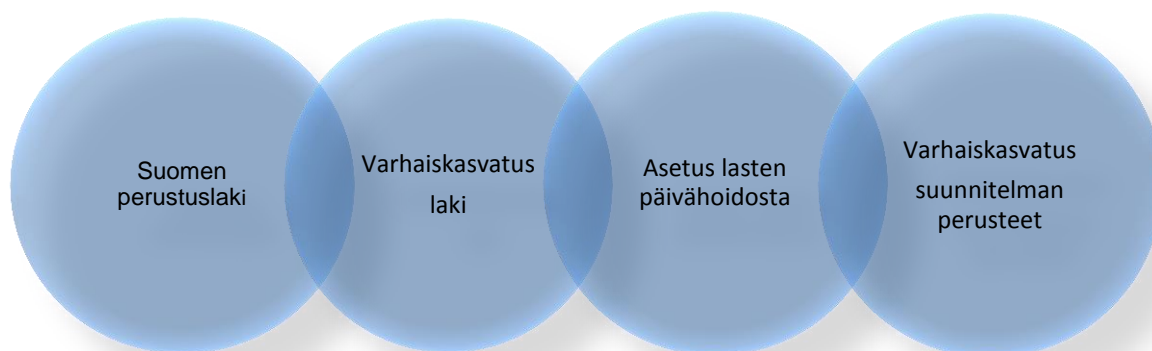
Hoitajan kotona tapahtuva perhepäivähoito

1-5 -vuotiaiden hoito. Hoitajan ryhmässä 4-5 lasta, joista osa hoidossa osa-aikaisesti 20h/vko. Toiminta kodinomaista rauhallisessa kasvuympäristössä. Pienessä ryhmässä lapsen yksilöllisyyden huomioiminen.

Omassa kodissa työskenteleviä perhepäivähoitajia on kaksi. Perhepäivähoitajat ovat sijoittuneet kirkonkylän alueelle. Hoitajan kotona tapahtuvassa perhepäivähoidossa toteutetaan samoja toimintaperiaatteita ja suunnitelmia kuin päiväkodissa.

Kaavin kunnassa subjektiivinen oikeus on rajattu 20h/vko, mutta lapsen tarpeet huomioon ottaen voivat lapsen huoltajat varata lapselle joko osa- tai kokopäivähoidon. Varhaiskasvatusta tarjotaan huoltajien työssä käynnin vuoksi vuoroitona myös iltaisin ja viikonloppuisin.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet, joihin toiminta perustuu ovat:

1.2 Yhteistyö eri toimintamuotojen kesken ja siirtymä käytännöt

Yhteistyön tavoitteena on, että varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Kaavilla esiluokan opettaja tutustuu esikoulua edeltävänä keväänä varhaiskasvatuksesta esikouluun tuleviin lapsiin. Mikäli lapsella on erityisen tuen tarvetta, erityislastentarhanopettaja pyrkii käymään ohjaamassa lasta ja antamassa yksilöllisiä ohjeita varhaiskasvatushenkilöstölle. Erityislastentarhanopettajan palvelut pyritään tuottamaan joko kunnan omana palveluna tai ostopalveluilla.

Lapselle laadittu kasvunkansio ja yksilöllinen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma annetaan vanhempien suostumuksella ennen esikouluun menoa esikoulunopettajalle tutustuttavaksi. Lapsille järjestetään keväisin esikouluun tutustumispäivä, johon myös huoltajat voivat osallistua.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avul-

la siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia.

Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.

Tarpeen vaatiessa lapsi ohjataan muun erityisen tuen piiriin. Varhaiskasvatukseen kuuluu osana yhteistyö myös neuvolan kanssa, jonka kautta lapsi voidaan tarvittaessa ohjata muun erityisen tuen piiriin, mm. puheterapia. Varhaiskasvatus osallistuu säännöllisesti neuvolatyöryhmään, johon kuuluvat neuvolan terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä, puheterapeutti, tarvittaessa neuvola lääkäri ja sovitusti esiopetuksen opettaja.

1.3 Varhaiskasvatuksen tehtävä osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Kaavilla

Suuri osa kaavilaisista lapsista on osa- tai kokopäiväisesti kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä. Lapset tulevat erilaisista perheistä ja jokainen tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa ja opitut vuorovaikutustaidot. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen sen hetkistä kehitystä, kasvua ja oppimista yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Lapselle luodaan turvallinen kasvuympäristö ja hänen yksilöllisiin tarpeisiin vastataan huomioiden hänen taustansa ja elämäkokemuksensa. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta.

Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaminen on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa seurataan ja tuetaan lapsen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystä. Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa.

Lapsen kasvun tukemiseksi lapsen vastuuhoitaja ja lastentarhanopettaja laativat yhdessä huoltajien kanssa lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta

mielekkään kokonaisuuden. Kotona työskentelevien perhepäivähoitajien luona olevien lasten suunnitelman laadintaan osallistuu päivähoitaja. Suunnitelmassa kuvataan mm. lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä kehittymistä ja oppimista tukevat; yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema tuki ja se päivitetään vähintään vuosittain. Tarvittaessa lapsi ohjataan erityisen tuen piiriin.

Leikki, toiminnallisuus, elämyksellisyys ja erilaiset kokemukset turvallisessa kasvuympäristössä luotettavien aikuisten kanssa ovat varhaiskasvatuksen työtapoja.

Avoin ja luonteva yhteistyö lapsen huoltajien kanssa on ensiarvoisen tärkeää.

1.4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperusta

Toiminta on asiakaslähtöistä, tuloksellista sekä yhteistyöhakuista. Pyritään säilyttämään olemassa olevat palvelut sekä pyritään kehittämään jo olemassa olevia käytänteitä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Etsitään aktiivisesti uusia toimintatapoja, – ja muotoja laadun ja palveluiden parantamiseksi. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on jaetun kasvatustehtävän yhteistä toteuttamista.

Lapsuuden itseisarvo

Jokainen lapsi on tärkeä ja arvokas omana itsenään, jota on kunnioitettava ja hyväksyttävä yksilönä ja jonka mielipiteitä on kuunneltava ja huomioitava. Aikuisten tehtävänä suojella ja edistää lapsen oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Lapsella oltava turvallisia ja välittäviä aikuisia, jotka asettavat selkeät ja johdonmukaiset rajat ja säännöt toiminnalle. Lapsella on oikeus hoivaan, huolenpitoon, leikkiin, oppimiseen, tutkimiseen ja yksilölliseen kehittymiseen.

Ihmisenä kasvaminen

Vahvistetaan lapsen sosiaalisia taitoja, jotta hän kykenee huomioimaan ja kunnioittamaan toisia, ratkaisemaan ristiriitoja sekä kehittämään omia tunnetaitoja. Tuetaan oman arvomaailman kehittymistä, jotta hyvät käytöstavat, kiusaamisen ja väkivallan ehkäiseminen sekä erilaisuuden hyväksyminen olisivat luonteva osa aikuisuuteen kasvamisessa. Tuetaan omien vahvuuksien löytämisessä ja itsensä arvostamisessa sekä vahvistetaan osallisuutta yksilönä ja ryhmän jäsenenä toimimisessa tavoitteellisesti ja monipuolisesti yksilölliset tarpeet huomioiden.

Lapsen oikeudet

Toiminnan lähtökohta perustuu lapsen tarpeisiin. Lapselle luontainen tapa toimia on leikkiminen, liikkuminen, oppiminen ja tutkiminen, jonka vuoksi toimintamahdollisuuden -ja ympäristön tulisi olla virikkeellinen ja toimintaa tukeva. Lapsella tulee olla oikeus turvalliseen ja terveelliseen kasvuympäristöön, jossa huomioidaan perustarpeet (ravinto, lepo, puhtaus). Tarvittava tuki mahdollistetaan miniammatillisen yhteistyön keinoin. Lapsen kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen mahdollistetaan lapsen omilla ilmaisukeinoilla kiireettömästi lapsen tasolla toimien ja mielipiteet huomioiden. Lapsella on oikeus kuulua ryhmään, jossa häntä kannustetaan ja tuetaan tasapuoliseen osallistumiseen ja kokee itsensä merkitykselliseksi.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Lasta ja perhettä tulee kohdella tasa-arvoisesti huomioiden mahdollisuudet ja keinot. Erilaisuuden näkeminen ja kohtaaminen on nähtävä rikkautena. Toiminnan suunnittelussa ja toiminnassa on huomioitava yksilöllisyys, kehitystaso, lapsentahtisuus, ajan antaminen, yksilön rikkaus ja sukupuolisensitiivisyys. Toiminnan lähtökohtana on hyväksyminen, kannustaminen ja tukeminen.

Perheiden monimuotoisuus

Toiminnassa on huomioitava ja suhtauduttava avoimesti, kunnioittavasti ja ammatillisesti eri kulttuuri -ja perhemalleihin. Perheiden arvostaminen, vanhemmuuden kunnioittaminen ja ennakkoluulottomuus on huomioitava toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Järjestetään yhteisiä kokoontumisia ja toimintaa. Perheillä on oikeus tulla kuulluksi ja perhe nähdään lapsen ja lapsen asioiden asiantuntijoina.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Toiminnassa noudatetaan kestävä kehityksen periaatetta, johon kuuluu kierrättäminen, taloudellisuus, tapojen opettelu, kulttuuriperimä, eettiset valinnat, tutustuminen ja totuttaminen uusiin tapoihin. Opetellaan ja opetetaan terveellisiä elämäntapoja, tunnetaitoja ja ylläpidetään positiivisuutta. Huomioidaan liikkumisessa ja ravinnossa monipuolisuus. Ylläpidetään ja opetellaan solmimaan sosiaalisia suhteita. Kasvatuksessa huomioidaan yhteiskunnan hyvät ta-

vat, arvot, normit, säädökset ja lait. Toimintaperiaatteet, perinteet ja niiden kunnioittaminen sekä moraalikasvatus ja oman toiminnan seuraukset ovat tärkeä osa kasvua ja kehitystä.

1.5 Oppimiskäsitys

Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lähtökohtana oppimiselle ovat lasten aikaisemmat kokemukset ja mielenkiinnon kohteet. Lapsi tarvitsee oppimiseen aikuisen tukea, ohjausta ja opetusta. Lapsen tulee saada toimia itselleen merkityksellisten asioiden parissa. Aikuisten tulee muistaa päivittäisissä toiminnoissa, että he ovat malleina lapsille.

Leikillä on keskeinen merkitys oppimistapahtumassa, mutta lapsi oppii myös liikkuen, tutkien, erilaisia toimintoja tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Lapsi ei leiki oppiakseen, mutta oppii leikkiessään.

Toiminnan suunnittelussa tulee huomioida lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa esiin tulleet mielenkiinnon kohteet ja mahdollinen erityisen tuen tarve ja vanhempien toiveet koskien toiminnan sisältöä. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

1.6 Laaja-alainen osaaminen

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelu, kehittyminen ja oppiminen tapahtuvat vuorovaikutuksen kautta. Lapsen kannustaminen ja rohkaisu omien valintojen tekemiseen ja kokemuksen kautta oppimiseen. Tuetaan kokeilemaan, tutkimaan ja toimimaan leikin kautta. Luodaan onnistumisen kokemuksia.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Tuetaan ja kannustetaan erilaisten ihmisten kohtaamisessa ja kulttuureihin tutustumisessa. Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Huomioidaan ja hyväksytään kulttuu-

rierojen mukanaan tuomia tapoja ja tottumuksia. Tuetaan lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Kunnioitetaan, huomioidaan ja mahdollistetaan toiminnassa perinteet, tavat ja kieli. Kannustetaan erilaisiin ilmaisumuotoihin kuten tanssi, musiikki, teatteri, kuvataide, kehonilmaisu ja draama. Tuetaan myönteistä itseilmaisuja. Viittomien, tulkkauksen ja kuvien käyttö osana kommunikaation tukimuotoa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävästä elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan, ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä.

Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET KAAVILLA

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksen tehtävänä on löytää yhteistyössä vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kanssa lapsen kasvulle, hoidolle ja opetukselle tarkoituksenmukaiset ratkaisut. Tukea vanhempien ensisijaista kasvatusvastuuta, hoitojärjestelyjä ja turvata lapsen hoitosuhteen jatkuvuus varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus on osa kasvatuksellista jatkumoa, joka ulottuu kouluun ja sieltä edelleen aikuisuuteen asti.

Varhaiskasvatuksen keskeisenä tavoitteena on lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistä-

minen ja yksilöllisyyden kunnioittaminen. Tavoitteena on, että lapsi oppii ottamaan huomioon muita, välittämään toisista ja omaa myönteiset asenteet itseään, ympäristöä ja erilaisia kulttuureja kohtaan. Lapsen tulee tuntea itsensä hyväksytyksi, tärkeäksi ja olonsa turvatuksi. Vuorovaikutuksessa kasvattajien ja toisten lasten kanssa lapsi oppii muiden huomioonottamista ja toisista välittämistä, suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä. Päämääränä on ohjata lasta kasvamaan itsenäiseksi, vastuuntuntoiseksi ja yhteistyökykyiseksi aikuiseksi.

Kaavin varhaiskasvatuksen perustana on turvallinen, rakastava, kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri. Turvallisuus korostuu myös lapsen kasvuympäristössä sekä sen suunnittelussa. Varhaiskasvatus on onnistuessaan vanhempien ja henkilöstön välistä tietoista sitoutumista lapsen parhaaksi.

2.1 Vanhempien osuus ja yhteistyö

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön luominen alkaa ensimmäisestä yhteydenotosta vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Vanhemmat lähettävät päivähoitohakemuksen päivähoitohjaajalle, joka tekee päätöksen lapsen hoitopaikasta. Tämän jälkeen vanhemmat voivat sopia tapaamisesta ja lapsen tutustumisesta hoitopaikan kanssa. Ensimmäisellä tutustumiskerralla käydään alkukeskustelu lapsen hoitoon liittyvistä asioista. Tämä luo pohjaa yhteiselle hoito- ja kasvatustehtävälle. On tärkeää sopia konkreettisista järjestelyistä ja keskustella kasvatukseen liittyvistä arvoista, näkemyksistä sekä hoidon aloittamiseen liittyvistä tuntemuksista.

Lapsen hoidon alkuvaiheessa käydään hoito- ja kasvatust keskustelu, jossa tehdään vanhempien kanssa yhdessä lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Siinä käydään läpi lapsen kasvuun liittyviä asioita ja kirjataan yhteisesti sovittuja tavoitteita. Lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen. Vanhemmat ja henkilöstö yhdessä arvioivat suunnitelman toteutumista säännöllisesti. Vanhempien kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja avoin vuoropuhelu ovat edellytyksiä yhteistyön ja lapsen edun toteutumiselle.

Lasta hoitavalla henkilöstöllä on päävastuu ilmapiirin luomisesta. Toiminnan suunnittelussa pääasiallinen vastuu on lastentarhanopettajilla, jotka laativat suunnitelmat toiminnalle huomi-

oiden valtakunnallisen ja kuntakohtaisen linjauksen toiminnassa huomioitavista asioista. Muun varhaiskasvatushenkilöstön osaaminen ja ammattitaito sekä vanhempien toiveet ja mielipiteet huomioidaan päivittäisessä toiminnassa. Vanhemmilla on paras asiantuntemus omasta lapsestaan ja henkilökunta puolestaan tuntee lapsiryhmän ja vastaa toiminnassa aina siitä, että se on lapsen ikätasolle suunnattua.

Vanhemmat osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen em. hoito- ja kasvatussuunnitelmien tekemisen yhteydessä, vanhempainilloissa, arviointikyselyjen kautta sekä päivittäisissä keskusteluissa ja palautteissa. Vanhemmat otetaan mukaan hoitopaikkakohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien tekemiseen ja niiden päivittämiseen kunkin hoitoyksikön suunnittelemalla ja vanhempien kanssa sopimalla tavalla.

2.2 Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa

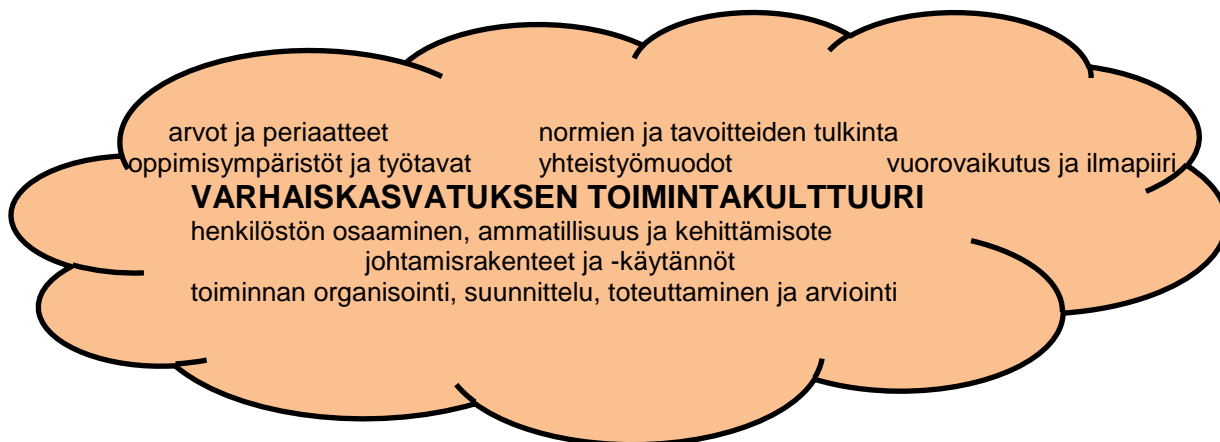
Lapsi voi tarvita tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen tai tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla. Lapsen tuen tarvetta arvioitaessa on olennaista tunnistaa ja määritellä

lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet eri ympäristöissä ja erilaisissa kasvatuksellisissa tilanteissa sekä niihin liittyvät tuen ja ohjauksen tarpeet. Tuki järjestetään mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä siten, että lapsi toimii ryhmän jäsenenä muiden lasten kanssa ja hänen sosiaalisia kontaktejaan ryhmässä tuetaan. Lapsen tuki on aloitettava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Tuen järjestäminen on tehtävä tiiviissä yhteistyössä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa tarvittavaa asiantuntija-apua hyödyntäen. Tukitoimina fyysistä, psyykkistä ja kognitiivista ympäristöä mukautetaan lapselle sopivaksi. Päivittäistä kasvatustoimintaa mukautetaan eriyttämällä, perustaitojen harjaannuttamisella sekä lapsen itsetunnon vahvistamisella. Lisäksi tulee vahvistaa suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksen arjen kuntouttavia elementtejä: Struktuuri (ajan, tilan ja ihmisten selkeän rakenteen siten, että lapsi kykenee ennakkoimaan ja oppimaan tapahtumien kulkua), hyvä vuorovaikutus, lapsen oman toiminnan ohjaus ja ryhmätoiminta.

3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muodostunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen ja osaa. Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta.

Toimintakulttuurin kehittäminen on osa pedagogista johtajuutta ja siksi johtajan rooli toimintakulttuurin kehittämisessä on oleellinen. Johtaja huolehtii, että sovitussa linjassa pysytään. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Myös lapset ja vanhemmat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen ja arviointiin.

Henkilöstöltä kehittämistyö vaatii keskustelua ja arviointia sekä tarvittaessa täydennyskoulutusta. Lisäksi se vaatii henkilöstöltä yhteistyötä, muutosmyönteisyyttä, halua kehittyä ja oppia uusia toimintatapoja, sekä sitoutumista yhdessä sovittuihin tavoitteisiin. Tärkeä osa toimintakulttuuria on turvallinen, kannustava ja positiivinen ilmapiiri. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Oppiva yhteisö perustuu yhdessä oppimiseen ja asioiden jakamiseen. Yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille, tunteille, ajatusten jakamiselle ja uudenlaisten toimintatapojen kokeilulle. Yhteisössä sallitaan erehtyminen ja uskalletaan haastaa itsensä. Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Toiminnasta kerätään palautetta ja sitä arvioidaan säännöllisesti. Toiminnassa hyödynnetään ajankohtaisia tutkimuksia ja kirjallisuutta.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikki on merkityksellistä niin lapsen hyvinvoinnille kuin oppimiselle. On tärkeää tukea vertaissuhteita ja vuorovaikutustaitoja sekä annetaan mahdollisuus yhdessä tekemiseen ja leikin iloon. Leikki on merkityksellinen osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja arkea. Lapsia kannustetaan kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, ilmaisuun ja luovuuteen. Ristiriitai-

lanteiden ratkaisemista harjoitellaan keskustelemalla, kuvittamalla sekä satujen ja aikuisen esimerkin kautta.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Varhaiskasvatuksessa kehitetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistäviä toimintatapoja ja rakenteita. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan, otetaan huomioon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Lapsia rohkaistaan tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistaviin piirteisiin puututaan hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä tuetaan myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansallisperintöä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Eri-laisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti. Varhaiskasvatuksessa ymmärretään kielen keskeinen merkitys lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti ja huomioidaan lasten kielelliset lähtökohdat antaen aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäyttötilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Lapset omaksuvat varhaiskasvatuksessa terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksessa opetellaan kestävä elämäntavan mukaisia periaatteita, kuten yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatusympäristön muodostavat rakennetut tilat, lähiympäristö, välineet, materiaalit

ja ilmapiiri, joka syntyy lasten, lasten vanhempien ja kasvattajien välisestä vuorovaikutuksesta. Hyvässä varhaiskasvatusympäristössä vallitsee positiivinen, avoin, turvallinen ja kannustava ilmapiiri, jonka luomisesta vastaa varhaiskasvatuksen henkilöstö. Tällainen ilmapiiri sallii niin myönteiset oppimiskokemukset kuin erehdyksetkin ja antaa lapselle kokemuksia itseltään oppijana.

Hyvin rakennettu ympäristö on viihtyisä ja se mahdollistaa lapselle ominaisen tavan toimia. Se kannustaa lasta leikkimään, tutkimaan, liikkumaan, toimimaan ja ilmaisemaan itseään monin tavoin. Hyvä varhaiskasvatusympäristö sallii lasten nauttia vertaisryhmästä erilaisissa ja erikokoisissa ryhmissä. Varhaiskasvatus- ja hoitoympäristöä arvioidaan säännöllisesti. Lähiympäristön hyödyntäminen tekee varhaiskasvatusympäristöstä monipuolisemman ja antaa lapselle mahdollisuuden erilaisille kokemuksille.

Kasvattajien tulee havainnoida lasten toimintaa ja oppimista sekä viihtyvyyttä arvioitaessa oppimisympäristöjen toimivuutta, ohjaavuutta ja sopivuutta. Lapset osallistuvat arviointiin mm. keskustelemalla ja hymynaamoilla

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena huoltajien ja henkilöstön sitoutuminen lapsen turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Yhteistyö perustuu luottamukseen, avoimuuteen ja molemminpuoliseen kunnioitukseen. Tiedostetaan, että päävastuu lapsen kasvatuksesta on huoltajilla ja henkilöstön tehtävä on tukea ja ohjata huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Yhteistyömuotoja kehitetään ja otetaan osaksi varhaiskasvatuksen jokapäiväistä arkea olemassa olevin keinoin; keskustelut, sähköinen viestintä, kyselyt, palautteet ja yhteinen toiminnan järjestäminen.

Monialainen yhteistyö

Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen lasten tarpeita vastaavaksi. Kaavin varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan, lastensuojelun, koulun, nuorisotoimen sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken mm. MLL, mukulacafe, srk:n perhekerho ja muu kerhotoiminta. Varhaiskasva-

tus ja neuvola tekevät yhteistyötä huoltajien suostumuksella aina kun tarve vaatii ja lapsen etu edellyttää. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa tehtävä yhteistyö tarvittaessa, mikäli huoli lapsesta herää. Sosiaalityöntekijä osallistuu pyydettyäessä yhteisiin varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluihin. Esikouluun menevien lasten osalta käydään siirtymävaiheessa keskusteluja ja tehdään havainnointia, joka huoltajien suostumuksella annetaan esiopetukseen. Tavoitteena tukea lapsen siirtymistä esiopetuksesta alkuopetukseen, toimivan yhteistyön kehittäminen sekä molemminpuolinen tutustuminen esi – ja alkuopetuksen sisältöihin ja tavoitteisiin. Nuorisotoimen kanssa yhteistyössä järjestetään mm. kulttuuritarjontaa lapsille (mm. musiikki -ja teatteriesitykset).

Linkki: Kaavin kunnan esiopetussuunnitelma <http://bit.ly/esiopetussuunnitelma>

4. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista ja perustuu lasten ja henkilöstön väliseen vuorovaikutukseen. Pedagoginen toiminta pitää sisällään sekä lasten omaehtoista toimintaa sekä yhdessä suunniteltua toimintaa ja se läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden. Toiminnan suunnittelun lähtökohtana ovat paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat sekä laaja-alaiset osaamisen tavoitteet. Jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimispolullaan niin, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Toiminnan perusta on varhaiskasvatuksen arvot, oppimiskäsitys, toimintakulttuuri, monipuoliset oppimisympäristöt, oppimisen alueet sekä lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. Pedagogista toimintaa dokumentoidaan, arvioidaan ja kehitetään. Tavoitteena on edistää lapsen oppimista, hyvinvointia ja laaja-alaista oppimista.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä, jonka avulla toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Keskeistä pedagogisessa dokumentoinnissa on vuorovaikutuksellinen prosessi, jonka kautta saadaan tietoa lapsen ja lapsiryhmän elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta ja oppimisesta sekä tarpeista. Pedagoginen dokumentointi on myös osa henkilöstön toiminnan itsearviointia.

Pedagogisen toiminnan kautta henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta sekä henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia ja pedagogista dokumentointia hyödynnetään myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa.

Kaavin kunnassa pedagogista dokumentointia toteutetaan järjestelmällisen ja havainnointilomakkeeseen perustuvan havainnoinnin kautta. Havainnoin kohteena on jokainen lapsi yksilönä, mutta myös ryhmän jäsenenä. Toimintaa dokumentoidaan eri työmenetelmiä hyödyntäen esimerkiksi valokuvaamalla, piirtämällä, maalaamalla, askartelemalla, saduttamalla ja keskustelemalla. Lapsi on vahvasti mukana pedagogisessa dokumentoinnissa ja lapsella on itsellä mahdollisuus esimerkiksi valokuvata, havainnoida omaa kehitystään ja tuoda ilmi itselle mer-

kityksellisiä muita asioita. Lapsen tuottama tieto henkilöstölle pedagogisen dokumentoinnin kautta vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Jokaisen lapsen toimintakauden aikana tekemiä tuotoksia, valokuvia ja havaintoja kerätään lapsen omaan kansioonsa, josta vastaa jokaiselle lapselle nimetty oma työntekijä. Kansioon kerätään lapsen oppimisen, kehityksen ja osaamisen sekä mielenkiinnon kohteiden kannalta merkityksellisiä asioita ja ne liitetään aina lapsen omaan kokemusmaailmaan. Lapsen kanssa keskustellaan siitä, minkä asian hän kokenut merkityksellisenä, varmistetaan, että on ymmärretty oikein ja tämän jälkeen asia kirjataan ylös. Toimintaa ja arkea dokumentoimalla tehdään ryhmän toimintaa näkyväksi myös huoltajille ja se toimii keskustelun välineenä toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Pedagoginen dokumentointi on merkittävä työväline lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja toimii keskustelun välineenä yhdessä huoltajan kanssa. Pedagogisen dokumentoinnin kautta voidaan tuoda esille lapsen vahvuuksia, taitoja, mielenkiinnon kohteita ja asioita, joissa tarvitaan vielä harjaannuttamista.

4.3 Monipuoliset työtavat

Varhaiskasvatukselle on asetettu tehtävät ja tavoitteet, lasten ikä, tarpeet ja edellytykset ja kiinnostuksen kohteet huomioiden. Monipuoliset työtavat perustuvat omaehtoiseen ja ohjattuun toimintaan sekä lapsen luontaiseen tapaan toimia eli leikkimiseen, tutkimiseen, liikkumiseen sekä taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisuun. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opettelun kohde. Lapsia rohkaistaan ihmettelemään, kyseenalaistamaan ja ratkaisemaan ongelmia itsenäisesti ja yhdessä ryhmän kanssa. Lapset osallistuvat työtapojen suunnitteluun omien edellytystensä mukaisesti ja hyödyntäen lasten sekä henkilöstön osaamista.

Kaavin kunnassa lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja lasten mielenkiinnon kohteita, ihmetyksen aiheita ja toiveita kerätään esimerkiksi havainnoinnin, keskustelujen, saduttamisen ja taiteellisen toiminnan kautta. Lapsia kannustetaan kokeilemaan erilaisia työtapoja hyödyntäen omia vahvuuksia, eri aisteja ja viestintäteknologiaa.

Työtavat vaihtelevat eri ryhmissä lapsen iän, kehitystason, ryhmäkoon, mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden mukaan. Pienempien lasten aloitteet ovat usein kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista. Henkilöstön erilaisia vahvuuksia hyödynnetään työtapojen suunnittelussa, mutta kuitenkin niin, että suunnitelmat ovat joustavia ja niiden mielekkyyttä arvioidaan työn ohessa.

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa työtapoina käytetään esimerkiksi leikkiä, liikuntaa, tutkimista, taiteellista kokemista ja tekemistä, satuja, sadutusta, loruja, vierailuja, musiikkia, mediakasvatusta, luonnossa liikkumista ja retkeilyä. Lasten kanssa kokeillaan rohkeasti uusia työtapoja ja henkilöstö perehtyy varhaiskasvatuksen ajankohtaisiin työtapoihin. Uutta tietoa ja omia vahvuuksia jaetaan henkilöstön kesken ja hyödynnetään toiminnassa.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin ja leikki itsessään on lapselle merkityksellinen. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikin kautta lapset käsittelevät erilaisia tunteita ja kokemuksia, rakentavat käsitystään muista ja ihmisistä, testaavat haaveitaan, kokeilevat erilaisia rooleja turvallisesti. Leikin kautta luodaan pohjaa oppimiselle innostuksen, yhdessä tekemisen ja omien taitojen haastamisen kautta. Leikissä merkityksellistä on keskinäinen vuorovaikutus, yhteisten sääntöjen opettelu, toisten huomioonottaminen ja omien tunteiden säätely.

Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa. Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja varmistaa, että jokainen lapsi on osallisena yhteisissä leikeissä. Aikuisen fyysinen läsnäolo tukee lasten vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteita. Leikin havainnointi ja dokumentointi antavat henkilöstölle tietoa lasten ajatusmaailmasta, mielenkiinnon kohteista, tunteista ja kokemuksista. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksellisyydestä ja lapsen leikkiin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa, jolloin leikin jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa voidaan tukea.

Henkilöstön tehtävänä on turvata lapsille riittävästi leikkiaikaa ja -rauhaa sekä tarjota leikkimiseen sopivat tilat, välineet ja materiaalit. Henkilöstöltä vaaditaan herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä huomata lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla. Leikeissä hyödynnetään lasten kulttuuria ja mediaa, kuten esimerkiksi pelejä ja digitaalisia välineitä.

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa leikki on yksi keskeisistä työtavoista ja leikki on osa päivittäistä arkea. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia sukupuolisensitiivisesti sekä ohjattuun että omaehtoiseen leikkiin ja leikin valintaan monipuolisissa toimintaympäristöissä. Henkilöstö sitoutuu ohjatun leikin suunnitteluun ja toteutukseen lasten mielenkiinnon kohteista ja tarpeista lähtöisin. Ohjatussa leikissä tärkeää on lapsen aloitteisiin tarttuminen ja joustavuus. Lasten omaehtoiisiin leikkeihin annetaan riittävästi aikaa, tilaa, rauhaa ja välineitä ja toiminta on joustavaa. Lapsi saa halutessaan leikkiä yksin, ryhmässä tai aikuisen kanssa. Pienryhmätoiminnan kautta voidaan lasten yksilölliset leikkitoiveet huomioida ja toteuttaa pidempiaikaisia juonnellisia leikkejä niin, että jokainen lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi.

Omaehtoisen leikin aikana aikuisen fyysinen läsnäolo ja leikin rikastuttaminen nähdään merkityksellisenä osana turvallista ja mielekästä leikkiympäristöä. Leikkiä havainnoidaan ja dokumentoidaan ja lapsen leikkitaitoihin kiinnitetään huomiota. Havainnot kirjataan ylös havainnointilomakkeeseen ja niistä keskustellaan tarvittaessa muun henkilöstön sekä huoltajien kanssa. Leikki nähdään merkityksellisenä oppimisen välineenä ja leikin sisällöt liittyvät oppimisen alueisiin. Leikkiä rikastutetaan hyödyntäen esimerkiksi eri välineitä, aisteja, ympäristöjä, teemoja ja teknologiaa. Vaihtelevina teemoina voi olla esimerkiksi koulu-, lääkäri-, kauppa, rakennus-, ammatti-, rooli- tai sirkusleikki. Leikkivälineitä ja -ideoita jaetaan eri ryhmien kesken.

4.5 Oppimisen alueet

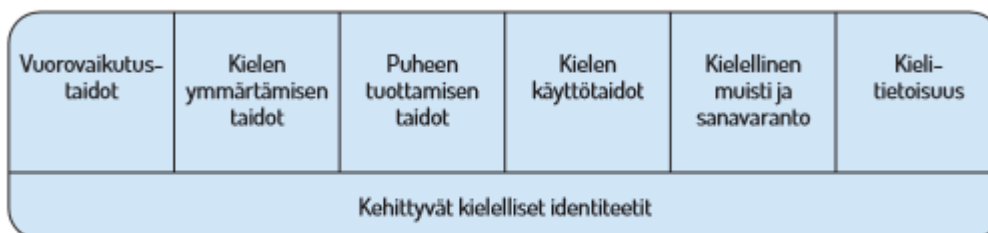
Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt kuvataan oppimisen alueissa. Lapsilla on oikeus saada kokemuksia erilaisista oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet koostuvat viidestä kokonaisuudesta, joita yhdistetään lasten mielenkiinnon kohteiden mukaan.

4.5.1 Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteetin kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja mielenkiintoa kieliin, tekstiin ja kulttuureihin. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. Kielen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhdessä huoltajien kanssa. Kielellisen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan sekä monilukutaitoa tuetaan.

Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielellinen tietoisuus. Kielen oppimisen kannalta on kuitenkin tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaidot

- kuuluksi tuleminen
- aloitteisiin vastaaminen
- henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi non-verbaaleihin viesteihin

- kommunikointiin kannustaminen

Kielen ymmärtämisen taidot

- runsas kielellinen mallintaminen
- toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen
- kuvaileva ja tarkka kieli
- kuvat, esineet ja tukiviittomat

Puheen tuottamisen taidot

- kehittymisen seuranta ja ohjaus
- puhumaan rohkaiseminen
- huomion kiinnittäminen äänensävyihin ja -painoihin

Kielen käyttötaidot

- ohjaaminen
- kielen käytön pohdiskelu
- kertomisen, selittämisen ja puheen vuorottelun harjoittelu
- eläytyminen
- huumorin käyttö
- hyvien tapojen opettelu
- tutustuminen erilaisiin teksteihin

Kielellinen muisti ja sanavaranto

- tietoinen tukeminen
- lorut ja laululeikit
- kielellä leikittely
- nimeäminen ja kuvaavien sanojen käyttäminen
- kiireetön keskustelu
- lukeminen ja tarinoiden kerronta
- sanojen ja tekstien merkityksien pohtiminen
- uusien käsitteiden opetteleminen

Kielitietoisuus

- lähiympäristön eri kielten havainnointiin
- kiinnostuksen herättäminen kieltä kohtaan
- kielen havainnointi ja tutkiminen
- leikilliseen kirjoittamiseen ja lukemiseen rohkaiseminen
- lasten kirjallisuuteen tutustuminen
- tarinoiden keksimiseen kannustaminen

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa tärkeää on herättää lasten mielenkiintoa kieltä, kulttuuria ja tekstejä kohtaan hyödyntäen monipuolisia työtapoja ja välineitä. Kieli on läsnä arjen tilanteissa, leikeissä ja ohjatussa toiminnassa. Toiminnassa huomioidaan, että lapset kasvavat kielellisesti erilaisissa ympäristöissä ja tätä moninaisuutta hyödynnetään ja tuetaan.

Vuorovaikutustaitoja vahvistetaan luomalla lapselle turvallinen ja hyväksyvä toimintaympäristö ja kannustamalla vuorovaikutukseen eri tilanteissa. Henkilöstö kiinnittää huomiota vuorovaikutustilanteen kiireettömyyteen sekä lapsen yksilölliseen tapaan ilmaista itseään. Lapsen tasolla toimiminen ja sensitiivisyys lapsen yksilöllistä kielellistä kehitystä kohtaan on tärkeää. Tarvittaessa ilmaisua tuetaan esimerkiksi sanallistamalla, kuvia ja tukiviittomia hyödyntäen.

Kaavin kunnassa hyödynnetään muun muassa seuraavia työtapoja kielen kehityksen tukemiseksi: leikki kielen rikastuttajana, lasten itse kertomat tarinat, satujen ja kuvien monipuolinen hyödyntäminen, sadutus, esineiden ja asioiden nimeäminen, laulut, lorut, riittäminen, suujump-pa, laulu-, loru- ja arvoituspussit, tieto- ja viestintäteknologian käyttö, pelit, uutiset, kirjainten, numeroiden ja symbolien tunnistaminen, oman nimen tunnistus ja kirjoittaminen, numeroiden opettelu, luku- ja kirjoitussuunnan hahmottaminen ja harjoittelu, opetellaan lasten kanssa sanoja eri kielillä, kunnioitetaan ja tuetaan kaksikielisyyttä, viljellään murre sanoja, hyödynnetään Kili ja Kuttu-materiaaleja sekä Sanasäkkiä, harjoitellaan tiedon hankintaa ja harjaannutetaan muistia ja tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa. Työtavat näkyvät koko ryhmän toiminnassa, pienryhmätoiminnassa ja yksilön kanssa tehtävässä toiminnassa.

4.5.2 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea kokonaisvaltaisesti lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä., sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvausta sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa.

Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria, mikä vahvistaa lapsen kykyä käyttää ja tuottaa kulttuuria. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti hyödyntäen erilaisia työtapoja, oppimisympäristöä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa. Taidekasvatus sisältää kokeilua, tutkimista ja tekemistä sekä niiden dokumentointia. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja kaikissa varhaiskasvatusryhmissä kannustetaan itseilmaisuuksiin, luovuuteen ja mielikuvituksen käyttöön sekä harjoitellaan vuorovaikutustaitoja. Tärkeää on tunnistaa lapsen sanallisia ja sanattomia viestejä.

Musiikillinen ilmaisu

- elämyksellinen kuunteleminen
- äänympäristön havainnointi
- musiikin hahmottaminen
- laulaminen, loruilu, soittimien kokeilu
- musiikin kuunteleminen ja liikkuminen
- musiikin herättämät tunteet ja ajatukset
- musiikin tuottaminen
- keho-soittaminen

Kuvallinen ilmaisu

- esteettisten elämyksien ja kokemusten tarjoaminen
- kuvallinen ajattelu ja havainnointi sekä kuvien tulkinta
- kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti
- erilaisten kuvan tekemisen tapojen kokeilu
- kädentaidot hyödyntäen lapsen omaa luovuutta
- tekemisen ilo
- paikalliset käsityöperinteet

Sanallinen ja kehollinen ilmaisu

- draama, tanssi ja leikki
- monipuolinen kielellinen, kehollinen, kokeminen, ilmaisu ja viestintä
- suunniteltu ja spontaani ilmaisu lasten tuottamista ideoista

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa ilmaisua tuetaan monipuolisesti ja aisteja hyödyntäen muun muassa seuraavia työtapoja:

- kädentaidot, askartelu, maalaaminen ja piirtäminen eri keinoin, muovailu
- rakentaminen ja liikunnan kautta ilmaisu, tanssi
- valokuvaus,
- musiikillinen ilmaisu laulu, soittimet, musiikin kuuntelu
- sadut, sadutus, omat tarinat ja kuvitus, satuhieronta, satujen kerronta, lorut, runot
- draama ja teatterimenetelmät, lelut ilmaisun välineenä, roolittamalla, pantomiimit.

Lapsia kannustetaan kokeilemaan ilmaisun eri muotoja henkilöstön esimerkin kautta. Lapsi saa ilmaista itseään omien kykyjensä ja valmiuksiensa mukaisesti, jolloin ei ole olemassa oikeaa tai väärää tapaa toimia. Itsensä ilmaiseminen eri keinoin perustuu aina turvalliseen ja hyväksyvään ilmapiiriin, jossa jokainen saa osallistua siinä määrin, kun haluaa, ja kenenkään pakottamatta. Lapsille tarjotaan eri ilmaisun keinoja monipuolisesti ja yksilöllisesti muun muassa pienryhmissä. Ympäröiviä ulko- ja sisätiloja sekä palveluita hyödynnetään monipuolisesti ja muiden tuottamaan kulttuurisisältöön tutustutaan eri keinoin.

4.5.3 Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksessa lapsen elinpiiri laajenee ja hän kohtaa erilaisia ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisöjen monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee lasten kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta, ilmaisua, ajattelua ja oppimista.

Eettinen ajattelu

- pohditaan lasten kanssa erilaisia eettisiä kysymyksiä
- voidaan käsitellä erilaisia teemoja, kuten suru, pelot ja ystävyys
- opetellaan ryhmän sääntöjä

Katsomuskasvatus

- tutustutaan läsnä oleviin uskontoihin ja muihin katsomuksiin sekä perinteisiin
- edistetään keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä
- tuetaan kulttuurista ja katsomuksellista identiteetin kehittymistä

- kunnioitetaan perheiden erilaisia elämänkatsomuksia
- vuodenkiertoon liittyvät juhlat, mutta myös arjen tilanteet

Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus

- kasvu ympäristön moninaisuuden tarkastelu
- tutustutaan oman ympäristön historiaan
- nykyhetkessä pohditaan ajankohtaisia asioita
- tavoitteena on ymmärrys siitä, että ihmiset ovat erilaisia, mutta samanarvoisia
- lasten kanssa voidaan pohtia ja suunnitella tulevia tapahtumia

Mediakasvatus

- tuetaan lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään osana yhteisöä
- tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti
- lähde- ja mediakriittisyys
- vastuullinen mediankäyttö

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa tutustutaan erilaisiin kulttuureihin ja tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan paikalliseen ja lähialueiden historiaan, perinteisiin ja tapoihin, mutta tarkastellaan maailmaa myös globaalisti. Eettiset kysymykset ovat läsnä arjessa ja vaihtelevissa teemoissa. Tärkeää on lapsen oma pohdinta ja oivallus sekä syy-seuraussuhteen ymmärtäminen. Ryhmissä tutustutaan eri katsomuksiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi vierailuja ja mediaa.

Ryhmissä luodaan yhdessä lasten kanssa yhteiset säännöt ja pohditaan sääntöjen perusteluja. Sääntöjen mielekkyyttä tarkastellaan ja arvioidaan myös tilanteen mukaisesti ja joustavasti. Lapsia vastuutetaan sääntöjen noudattamiseen ja sovittujen sääntöjen noudattamisesta palkitaan yhteisesti sovitulla tavalla. Myös ympäröivän yhteiskunnan sääntöjä ja tapakulttuuria harjoitellaan.

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa erilaisuus nähdään voimavarana ja rikkautena. Lapsen yksilöllisyyden tukeminen vahvistaa myönteistä minäkuvaa ja itsetuntoa. Lapsen vahvuuksia ja muiden erilaisuuden kunnioittamista tuodaan esille muun muassa positiivisen pedagogiikan keinoin. Varhaiskasvatuksessa sallitaan erilaiset mielipiteet, kannustetaan mielipiteen ilmaisuun ja niistä keskustellaan rakentavasti. Samalla harjoitellaan sosiaalisia ja tunnetaitoja eri

tilanteissa ja ryhmissä. Kaikki tunteet ovat sallittuja ja niiden ilmaisua kestäväällä tavalla tuetaan.

Lapsen mielenkiintoa eri medioita kohtaan tuetaan. Ryhmissä tutustutaan esimerkiksi radion, televisio ja lehtien tuottamaan sisältöön. Sisällöstä keskustellaan yhdessä ja kiinnitetään huomiota median turvalliseen käyttöön. Media on tutustumisen kohde, mutta myös työväline. Ryhmissä tuotetaan myös itse mediasisältöä muun muassa valokuvaamalla, tekemällä videoita, esityksiä ja kokoamalla omia lehtisiä. Toiminnassa hyödynnetään pelejä ja tablettia.

4.5.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen alue tukee lapsen matemaattista ajattelua, asioiden nimeämistä, käsitteiden käyttöä ja monilukutaitoa. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta.

Matemaattinen ajattelu

- innostetaan lapsia matemaattiseen ympäristön ja tilanteiden havainnointiin
- pyritään havainnollistamaan käyttäen monipuolisia toimintatapoja ja -välineitä
- aikakäsite, hahmottaminen, tilan ja tason hahmottaminen, eri muotojen tutkiminen
- luokittelu, vertailu ja mittaaminen
- päättely- ja ratkaisukyky

Ympäristökasvatus

- vahvistetaan lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä
- kestävä elämäntapakasvatus ja kierrätys
- ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta:
- oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta
- retkeily ja ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta
- ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä
- kasvien ja eläinten tunnistaminen
- luonto voimavaran antajana
- luonnonilmiöiden havainnointi

Teknologiakasvatusta

- tutustutaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan
- havainnoidaan ympäristön teknologiaan ja keksitään omia luovia ratkaisuja
- tutustaan erilaisiin tietoteknisiin laitteisiin ja niiden toimintaan sekä turvalliseen käyttöön
- hyödynnetään lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, kuten esimerkiksi tutustutaan lelujen toimintaperiaatteisiin

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa matemaattisen ajattelun harjaannuttaminen tapahtuu muun muassa numeroihin tutustumalla, mittaamalla, hahmottamalla, muotoihin tutustumalla, vertailemalla ja lajittelemalla.

Ympäristökasvatusta toteutetaan muun muassa tutustumalla kasvien kasvattamiseen, tehdään retkiä lähiympäristöön, tunnistetaan kasveja ja eläimiä, marjastus, tutustutaan ja tutkitaan luonnonilmiöitä sekä opetellaan luonnon kunnioittamista. Kestävä kehitys huomioidaan kaikessa toiminnassa esimerkiksi askartelemalla kierrätysmateriaaleista, lajittelemalla ja kierrättämällä.

Teknologiakasvatusta toteutetaan tutustumalla opettaviin peleihin, pelien ikärajoihin, teknologian hyödyntäminen toiminnassa, erilaiset projektit, opetellaan turvallista teknologian käyttöä.

4.5.5 Kasvan, liikun ja kehityksen

Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista. Tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa sekä ohjattuna että vapaana liikuntana. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää niin päivähoitossa kuin kotonakin, sillä se on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja ja innostavia välineitä. Varhaiskasvatuksessa liikutaan yksin, pareittain ja ryhmässä, koetaan erilaisia liikuntaleikkejä sekä opetellaan kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea omatoimisia, monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Varhaiskasvatuksessa opetellaan hyviä pöytätapoja ja yhdessä syömisen kulttuuria sekä tutustutaan ruokiin eri aisti- en avulla ja tutkimalla.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan sekä opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita arjen eri tilanteissa. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle.

Kaavin kunnan varhaiskasvatuksessa oppimisen aluetta lähestytään liikkumisen, ruokakasvatuksen sekä terveyden- ja turvallisuuden näkökulmista.

Liikkuminen

- lähiliikenteessä liikkuminen turvallisesti, säännöt ja tavat
- päivittäinen omaehtoinen liikkuminen sisällä ja ulkona
- harjoitellaan erilaisia motorisia taitoja
- retket
- ohjatut jumpat
- ohjatut pihapelit
- temppuradat sisällä ja ulkona
- taukojumppa
- musiikkiliikunta
- mäenlasku
- kiikkuminen
- erilaiset pelit
- kiipeilytelineet
- lapsia kannustetaan käyttämään liikuntavälineitä esim. ulkoilussa
- hyödynnetään lähialueen liikkumismahdollisuuksia: liikuntasali, luistelukaukalo, leikki- puistot, pururata, metsäpolut, ranta-alue
- vuodenaikojen huomioiminen ja hyödyntäminen
- mahdollisuus kokea elämyksiä: luonto, taide, tiede, arjen ihmeet

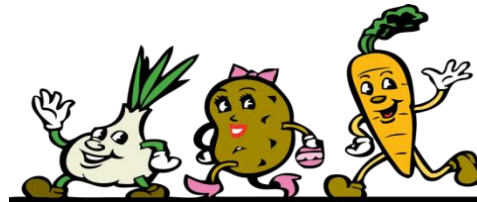
Terveys ja turvallisuus

- mielen hyvinvointi ja hyvät ihmissuhteet
- avun pyytäminen ja hakeminen (neuvotaan, miten toimitaan eri tilanteissa)
- opetellaan pukemaan ja riisumaan

- pottaharjoitukset ja omatoimisesti arjen askareista selviäminen
- lepo (päiväunet/lepohetki)
- säännöllinen rytmi
- kuvallinen tuki esim. pukemis- ja ruokailutilanteissa
- yksilöllisyyden huomioiminen ja kunnioittaminen
- fyysinen ja psyykinen turvallisuus: lupa tuntea ja oppia käsittelemään tunteita
- harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja

Ruokakasvatus

- monipuolinen ja terveellinen ravinto
- monipuoliseen ruokavalioon ohjaaminen, erilaisten ruokien maisteluun kannustaminen
- hyvät pöytätavat ja yhdessä syömisen kulttuuri
- ruokarauha
- eri aistien avulla ruokiin tutustuminen
- omatoiminen syöminen
- leipominen
- mahdollisuus vaikuttaa aterioiden sisältöihin ja esimerkiksi järjestää maistelutuokioita

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Varhaiskasvatustilanteissa kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan, identiteettiään ja tietoisuuttaan omasta kulttuuristaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten (esim. saamelaislasten, romanilasten ja viittomakieltä käyttävien lasten) kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Varhaiskasvatus tukee maahanmuuttajataustai-

sen lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheillä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kaavilla vieraskieliset ja monikieliset lapset ovat mukana ryhmän arjen toimissa sekä yksilö-, pienryhmä- ja ryhmätuokioissa. Apukeinoina käytetään muun muassa kuvaohjausta, tukiviittomia ja pikapiirtämistä. Lapsen suomen kielen oppimista tuetaan aktiivisesti. Vieraskielisten lasten vuorovaikutustilanteisiin kiinnitetään huomiota. Aikuinen sanoittaa omaa ja lasten toimintaa rikastaen lasten arjessa tarvittavaa sanavarastoa. Lapsen oman äidinkielen käyttöä tuetaan mahdollisuuksien mukaan ja erilaiset kulttuuritaustat otetaan toiminnassa huomioon. Vanhemmille annetaan mahdollisuus jakaa omaan kulttuuritaustaan liittyvää tietoutta ja toisaalta jaetaan suomalaiseen kulttuuriin liittyviä tapoja ja perinteitä.

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Tällä hetkellä Kaavilla ei toteuteta kaksikielistä varhaiskasvatusta. Eri kulttuuritaustaisten perheiden kanssa toimittaessa huomioidaan tarvittaessa oman kunnan kotouttamissuunnitelma.

Linkki: Kaavin kunnan kotouttamissuunnitelma <http://bit.ly/kotouttamissuunnitelma>

5. LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Tuen järjestämisen lähtökohta on riittävän aikainen tuen tarpeiden tunnistaminen. Oikein kohdennettu tuki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tuen järjestämisen lähtökohdat ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehityksen liittyvät tarpeet. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Lapsen tuen tarpeen havaitseminen, suunnittelu ja toteuttaminen tapahtuvat yhteistyössä lapsen, huoltajan, lastentarhanopettajan, erityislastentarhaopettajan sekä muun varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu tarvittaessa. Lapsen tarvitsema tuki toteutetaan osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa ja se kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi. Kaavin kunnassa lapsen tarvitsemat tuen tarpeet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja tarpeen mukaan erilliseen kuntoutussuunnitelmaan. Kun huoli lapsesta herää, henkilöstö ottaa asian puheeksi huoltajien kanssa ja on sen jälkeen yhteydessä tarvittaviin yhteistyötahoihin. Tuki suunnitellaan aina yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan yhteistyössä huoltajien ja muiden tuen järjestämisen kannalta tärkeiden tahojen kanssa.

5.2 Yhteistyö lapsen huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Lapsi voi saada tukea muiden palveluiden kautta ja on tärkeää, että eri palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestelmässä. Huoltajien ja lapsen kanssa keskustellaan avoimesti tuen tarpeista ja toteuttamisesta. Lapsi osallistuu yhteistyöhön ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Huoltajia kannustetaan tukemaan omalta osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa.

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus, mutta pääsääntöisesti toimitaan huoltajan suostumuksella. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa kuitenkin tarvitsemansa kehityksen ja oppimisen tuen, vaikka huoltajat eivät sitoutuisi yhteistyöhön, mikäli se on lapsen edun mukaista. Yhteistyössä noudatetaan tietojen antoa ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Yhteistyökäytännöt ja -periaatteet sovitaan lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palveluiden kanssa. Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä.

Lapsi voi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta, jolloin hänelle tehdään päätös erityisestä tuesta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Kaavilla pi-

dennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien oppilaiden esiopetus järjestetään koulun esiopetuksen yhteydessä.

Kaavin kunnassa yhteistyötä tehdään seuraavien tahojen kanssa:

- neuvola
- kasvatus- ja perheneuvola
- sosiaalitoimi
- puheterapiapalvelut
- toimintaterapiapalvelut
- fysioterapiapalvelut
- Kuopion yliopistollinen sairaala

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimien rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Kaavin kunnassa lapselle annetaan tukea erilaisin joustavin järjestelyin päiväkodin arjessa. Tukea annetaan tarvittaessa pienryhmissä tai yksilöohjauksena. Lisäksi muita arjen tukitoimia ovat tukiviittomat, kuvallinen tuki piirtäminen ja sanoittaminen sekä luovien ja toiminnallisten menetelmien hyödyntäminen. Kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyelmästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tuen tarpeesta, tarvitsee lapsi yleensä kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea. Tällöin lapsella on usealla kehityksen alueella haasteita tai jollakin alueella erittäin suuri tuen tarve, ja silloin tarvitaan ammatillista erityisosaamista ja moniammatillista yhteistyötä.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppisen erityistarpeisiin, jolloin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Erityislastentarhanopettajan palvelut pyritään tuottamaan joko kunnan omana tai

ostopalveluna sitä tarvitseville lapsille. Kaavin kunnassa on pääsääntöisesti ryhmäavustajia, mikäli erityistä tukea tarvitseva lapsi sen vaatii.

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki, toimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta vastaa lastentarhanopettaja (ja/tai erityisvarhaisopettaja) yhdessä muun henkilöstön ja huoltajien kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioidessa. Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelmaa tarkistetaan vähintään kerran vuodessa ja tarvittaessa useammin. Jos tuen tarve tai toimenpiteet päättyvät, tulee se ilmetä suunnitelmassa. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista.

Varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee tuen osalta kirjata pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut, tuen edellyttämät yhteistyö ja palvelut sekä tuen seuranta ja arviointi. Jos lapselle tehdään lääkehoitosuunnitelma, niin se laitetaan liitteeksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kaavin kunnassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan kahden kuukauden sisällä päivähoiton aloittamisen jälkeen. Suunnitelma tarkistetaan kerran vuodessa tai tarvittaessa useammin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatii lapsen oma hoitaja yhdessä huoltajan ja lastentarhanopettajan kanssa lasta kuunnellen. Lapsen asioista keskustellaan henkilöstön kesken. Tarvittavat tukitoimet kirjataan konkreettisina aikuisen toimintaa ohjaavina toimenpiteinä.

Lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista arvioidaan suhteessa tuen tarpeisiin havainnoimalla lasta arjessa ja keskustelemalla havainnoista henkilöstön kanssa. Kun lapsi siirtyy toiseen yksikköön tai esiopetukseen, varhaiskasvatusyksikkö huolehtii huoltajan luvalla tiedonsiirrosta. Tarpeen mukaan Kaavin kunnassa järjestetään yhteistyöpalavereja eri ryhmien kesken lapsen asioita koskien.

5.5 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Kaavilla varhaiskasvatuksen arviointia ja kehittämistä arvioidaan säännöllisesti pidettävissä henkilöstöpalavereissa, vanhempainilloissa, vuosittaisilla asiakastyytyväisyyskyselyillä ja säännöllisillä keskusteluilla. Käytännön toimintaa arvioidaan jatkuvan arvioinnin periaatteen mukaisesti havainnoimalla, keskustelemalla ja kuuntelemalla lasten, vanhempien sekä yhteistyötahojen palautteita. Vanhemmat ja lapset osallistuvat yksikkökohtaisten toimintasuunnitelmien toteutumisen arviointiin. Arvioinnin tuloksena löydetty kehittämiskohteet ohjaavat toiminnan kehittämistä ja muuttamista. Henkilöstön keskuudessa toteutetaan itsearviointia ja käydään säännöllisesti kehityskeskusteluja. Työyhteisön kehittämiseen ja toiminnan toteutukseen lastentarhanopettajille suunniteltua työaika. Säännöllistä koulutusta järjestetään sekä ammattitaidon, että toiminnan laadun ylläpitämiseksi.

Varhaiskasvatussuunnitelma on osa Kaavin kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Keinoista palvelujärjestelmän kehittämiseksi ja parantamiseksi päätetään eri hallintokuntien yhteistyönä. Varhaiskasvatus limittyy koko kunnan lasten ja nuorten palvelukokonaisuuteen ja sen kehittäminen osa koko kunnan lasten ja nuorten palvelujärjestelmän kehittämistä. Ensisijaisena tavoitteena on turvata perheille riittävät ja perheiden tarpeisiin vastaavat lakisääteiset varhaiskasvatuspalvelut.

